

Slušanje glazbe u osnovnoškolskoj nastavi

mr. sc. Jasna Šulentić Begić
Učiteljski fakultet u Osijeku

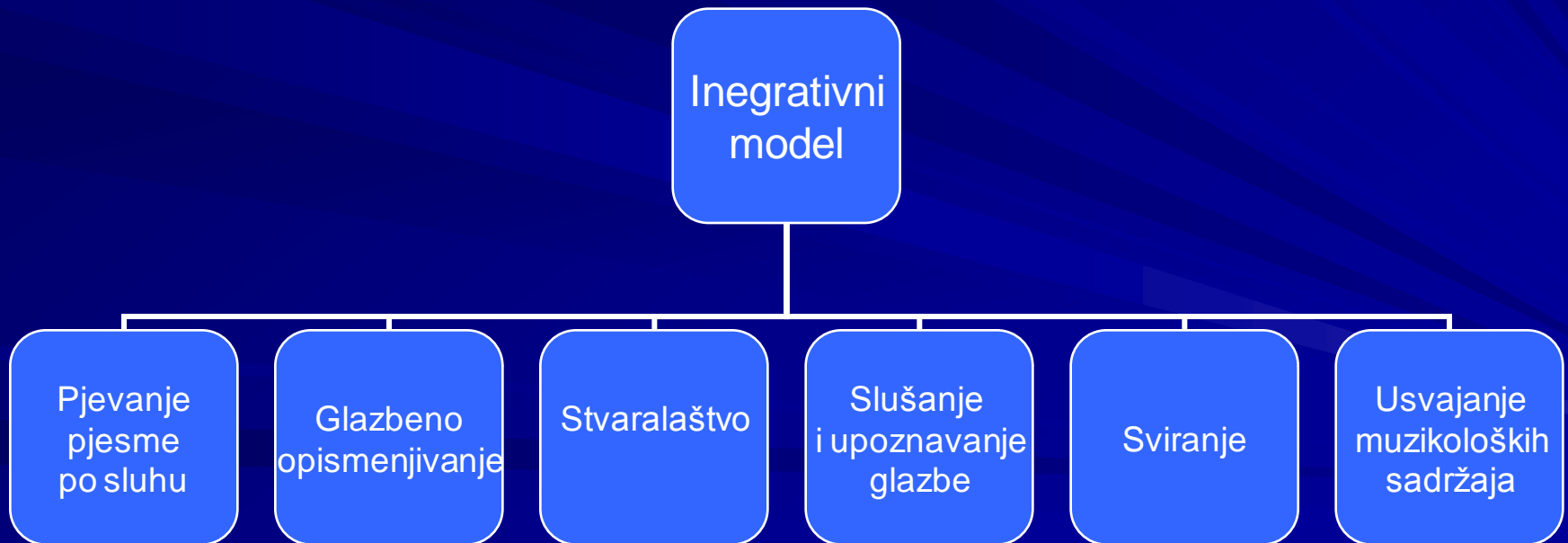
MEĐUNARODNA ZNANSTVENA KONFERENCIJA
“SUVREMENI METODIČKI IZAZOVI”
Subotica, 23. - 25. rujna 2010. godine

Osnovnoškolska nastava glazbe u Hrvatskoj

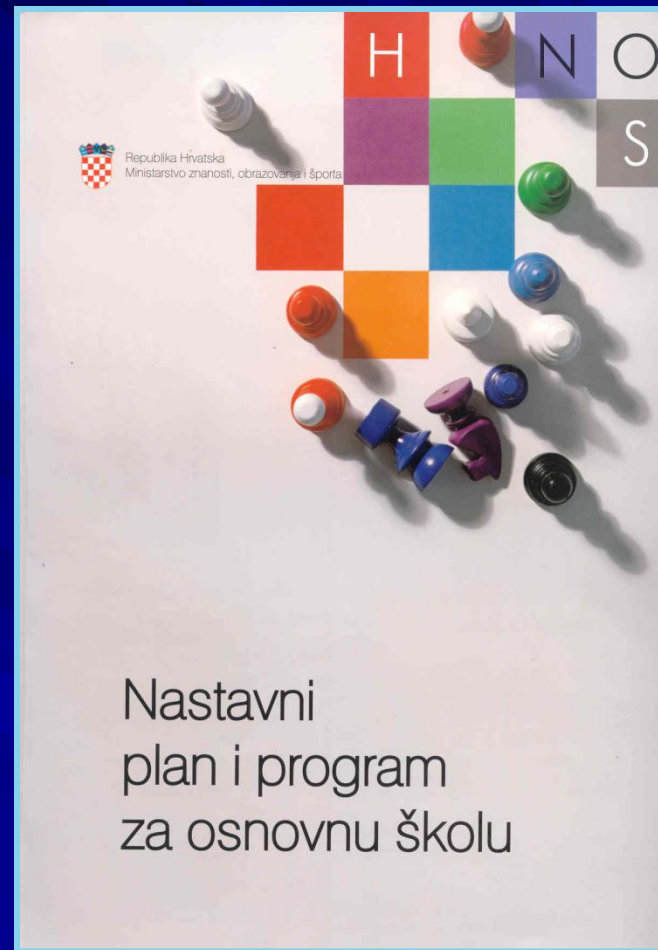
- do Drugog svjetskog rata, pjevanje je predstavljalo glavnu aktivnost nastave glazbe - predmet nosio naziv *Pjevanje*
- nakon Drugog svjetskog rata u nastavu glazbe uvodi se *glazbeno opismenjivanje*

- tijekom godina *pjevanju po notama*, tj. *glazbenom opismenjivanju* pridružile su se i neke druge aktivnosti (*stvaralaštvo, slušanje i upoznavanje glazbe, sviranje, usvajanje muzikoloških znanja*)
- nastao je tzv. *integrativni model nastave glazbe*

- od školske godine 2006./2007. na djelu je *otvoreni model* nastave glazbe
- primjenjuje se novi nastavni plan i program

- nastavu glazbe prema novom nastavnom planu i programu u nižim razredima osnovne škole čine sljedeća područja:
  - *pjevanje*
  - *slušanje glazbe*
  - *sviranje*
  - *elementi glazbene kreativnosti tj. glazbene igre*
- nastavu izvode razredni učitelji
(1 sat nastave tjedno - 35 sati godišnje)

- u višim razredima nastavna područja su:
  - *pjevanje*
  - *slušanje i upoznavanje glazbe*
  - *izvođenje glazbe i glazbeno pismo*
  - *slobodno improvizirano ritmiziranje, kretanje na glazbu, ples i sviranje*
- nastavu izvode predmetni učitelji
(1 sat nastave tjedno - 35 sati godišnje)
- na razini škole ravnatelj odlučuje hoće li predmetni učitelj voditi nastavu glazbe već od četvrtoga ili tek od petog razreda

Slušanje glazbe u hrvatskim nastavnim planovima i programima

- u Hrvatskoj se slušanje glazbe u nastavnim planovima i programima prvi puta javlja 1950. godine
- s obzirom na stanje opremljenosti škola potrebnom tehničkom opremom, slušanje glazbe u školi moglo je tada biti samo neostvarivom preporukom
- to jednako vrijedi i za nastavne programe iz 1954., 1958., 1960. i 1964. godine

- pozitivan pomak u odnosu na slušanje glazbe dogodio se programom iz 1972.
- navodi se popis skladba i ilustrativnih glazbenih primjera

- nastavnim planom i programom iz 1984. slušanju se glazbe pridaje još veći značaj
- proširuje se popis skladba
- slušanje glazbe treba biti u funkciji razvijanja glazbenog ukusa učenika

- najveći pozitivan pomak u slušanju glazbe je napravljen nastavnim planom i programom iz 2006.
- slušanje glazbe i upoznavanje pojava oblika glazbe u okviru *otvorenog modela* nastave glazbe postalo **obvezatnom i središnjom aktivnosti**

- zadatak slušanja glazbe - razvoj glazbenog ukusa, ali i upoznavanje konkretnih glazbenih djela i odlomaka
- skladbe se upoznaju tijekom aktivnog slušanja postupkom uočavanja glazbenih sastavnica

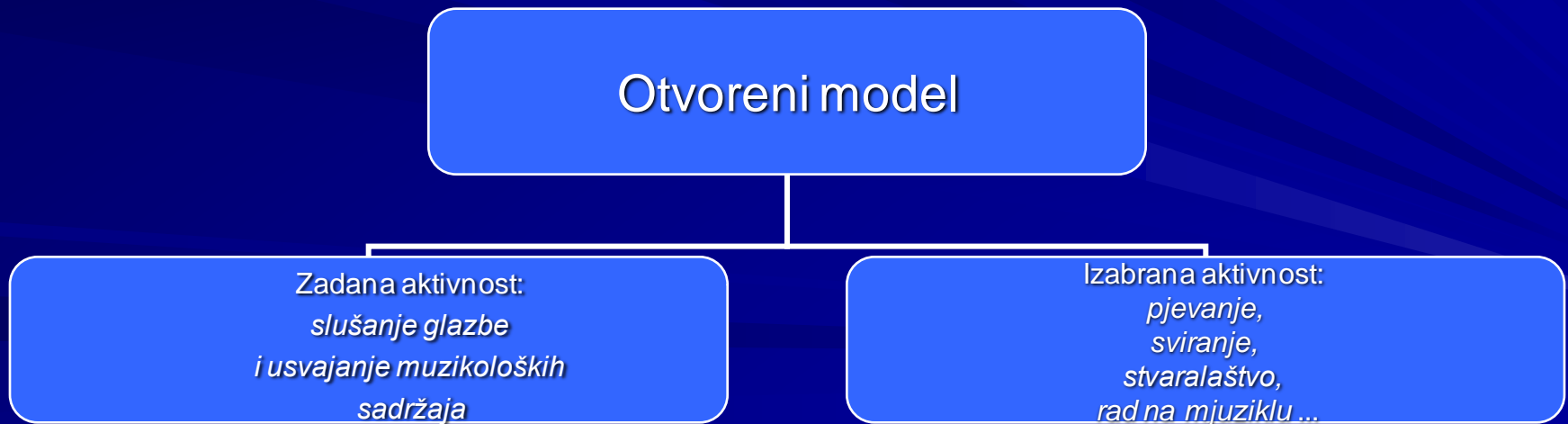

- ilustrativnim slušanjem upoznaju se glazbala, pjevački glasovi i glazbeno stilska razdoblja, no i za te teme preporučuje se slušanje skladbi u cjelini postupkom aktivnog slušanja, ako to raspoloživo vrijeme dopušta

Istraživanje - primjena otvorenog modela nastave glazbe

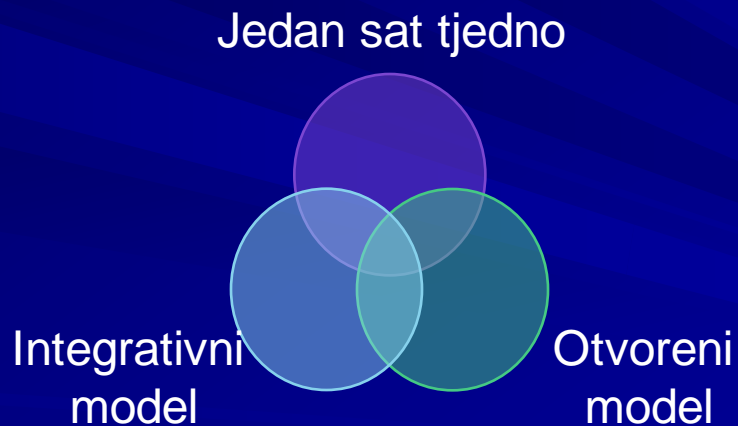
- prikazat će se istraživanje o primjeni *otvorenog modela* nastave glazbe i metodički postupci slušanja glazbe u nastavi glazbene kulture

- istraživanje je provedeno tijekom školske godine 2004./05. u *OŠ Franje Krežme* u Osijeku
- istraživanje je obuhvatilo učenike od četvrtog do osmog razreda

- svrha je istraživanja bila primjena *otvorenog modela* i usporedba s *integrativnim modelom* nastave glazbe, s obzirom na jedan sat tjedne nastave glazbene kulture u osnovnoj školi

- za potrebe rada izdvojeni su sam sadržaji koji se odnose na nastavno područje slušanja glazbe

- skladbe su na jednom satu višekratno slušane, a također su slušane više puta tijekom nastavne godine

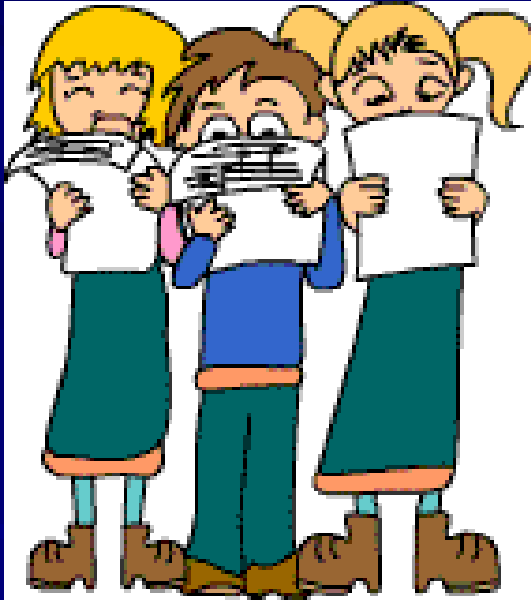
- učenici su pripremani za slušanje glazbe, jer malobrojni će je učenici doista čuti i doživjeti bez adekvatne pripreme
- stoga se priprema za slušanje sastojala od zadavanja zadatka (prilagođenih dobi učenika) sa svrhom opažanja glazbenih sastavnica

- između dvaju slušanja vodio se razgovor o učenom, kojim su učenici motivirani za sljedeće slušanje

■ zadaci za slušanje odnosili su se na:

- priprema za slušanje može biti i upoznavanje teme koja se učenicima svira ili reproducira prije samog slušanja
- na taj način učenicima se olakšava slušanje
- učenike se ponekad naučila pjevati tema, ali samo ako su je učenici s lakoćom mogli otpjevati

- prije slušanja vokalno-instrumentalnih skladbi pročitana je tekst i zajedno s učenicima istaknuta poruka teksta ili je upoznavanje s tekстом skladbe slijedilo nakon prvog, odnosno drugog slušanja skladbe

Metodički postupci slušanja glazbe

Naslov skladbe i imenovanje skladatelja

- razgovijetno i glasno izgovoriti i čitko napisati na ploču naziv skladbe i ime skladatelja
- učenici podatke glasno pročitaju (skupno ili nekoliko učenika pojedinačno, ovisno o uzrastu)
- ne treba očekivati da će se to zapamtiti nakon jednog sata, no ako se to bude ponavljalo nekoliko puta tijekom školovanja, sigurno je da će većina podatke i usvojiti

- naslov skladbe učenicima u pravilu ne govoriti prije prvog, već tek nakon drugog, trećeg ili čak posljednjeg slušanja
- naime, ako se naziv otkrije prije prvog slušanja, učenici bi kod skladbi s izvanglazbenim naslovima mogli imati nepotrebne asocijacije
- glazba je neprikazivačka umjetnost i ne prikazuje ništa drugo osim sebe same

Izvođači

- učenici mlađe školske dobi pjevačke će glasove u vokalnim ili vokalno-instrumentalnim skladbama imenovati kao duboke (ženski ili muški), srednje visoke (ženski ili muški), visoke (ženski ili muški) ili kao dječje
- učenici od 6. do 8. razreda (prema važećem nastavnom planu i programu tema – *pjevački glasovi* obrađuje se u 6. razredu) točno će imenovati pjevački glas u skladu s podjelom (*sopran, mezzosopran, alt, tenor, bariton, bas*)
- učenici će također uočavati izvode li se skladbe *solo* (jedan pjevač), *skupno* (duet, tercet...) ili *zbarski* (dječji, ženski, muški ili mješoviti zbor)

- u skladbama koje se izvode instrumentalno učenici će uočavati pojedina glazbala (violina, truba, flauta i dr.) ili vrstu ansambla (gudački orkestar, puhački orkestar, simfonijski orkestar, gudački kvartet i dr.)
- izgled glazbala potkrijepiti fotografijom te zajednički opisati njegov izgled i smjestiti ga u skupinu kojoj pripada

Tempo

- određivanje tempa učenicima najčešće ne predstavlja problem
- u 4. razredu ne koriste se talijanski nazivi, već se tempo opisuje kao *polagan*, *umjeren* (brz ili polagan) i *brz*
- od 5. razreda na više koriste se talijanske oznake kao što su *largo*, *adagio*, *andante*, *moderato*, *allegro*, a u 6. razredu i oznake *vivo*, *presto*, *accelerando* i *ritardando*

Dinamika

- u nižim razredima koriste se nazivi i pojmovi kao što su: *tiho*, *srednje tiho*, *srednje glasno* i *glasno*
- u 5. razredu učenici se upoznaju s talijanskim oznakama *pp* (*pianissimo*), *p* (*piano*), *mp* (*mezzopiano*), *mf* (*mezzoforte*), *f* (*forte*), *ff* (*fortissimo*), *crescendo* i *decrescendo*, a u 6. razredu s oznakama *fff* (*fortissimo possibile*) i *ppp* (*pianissimo possibile*)

- određivanje dinamike nije uvijek jednostavno s obzirom na to da se glazba u razredu često sluša s uređaja različite kvalitete
- učenici i sami znaju zaključiti da će dojam dinamike biti glasniji ako glazbu slušamo podešenu na jači intenzitet (volumen)
- stoga ne treba inzistirati na striktnom određivanju dinamike već uočavati prijelaz s tihog na glasnije i obrnuto

Mjera

- mjeru učenici uočavaju pri slušanju plesova (*valcer* – trodobna mjera, *mazurka* – trodobna mjera, *polka* – dvodobna mjera), skladbi plesnog karaktera ili koračnica (dvodobna ili četverodobna mjera)
- učenici (uz pomoć nastavnika) mogu brojati taktne dobe ili, u nižim razredima, „dirigirati“ mjeru
- učenici mlađe dobi rado to čine

Oblik skladbe

- uočavanje oblika ne služi upozavanju glazbenih oblika, nego motivaciji učenika
- prateći oblik učenici će pažljivo slušati glazbu
- oblik skladbe najčešće neće u cijelosti biti prepoznat pri prvom slušanju, već će za to biti potrebna dva do tri slušanja
- oznake (slova) ispisivati na ploču

- pri prvom slušanju učenici neće uočiti sve melodije, odnosno, cjeline pa se na nepoznata mjesta stavljaju upitnici, koji se kod sljedećeg slušanja zamijene pripadajućim slovom.
- npr.:
  - 1. slušanje: a a ? a ? a
  - 2. slušanje: a a b a b a
- nakon što su zajednički uočene sve melodije, zaključuje se da se to može napisati i kao:
  - |: a :|: b a :|
  - A B

Ugođaj

- utvrđivanje ugođaja ili karaktera skladbe vrlo je diskutabilno jer je to pitanje krajnje subjektivno
- stoga se pitanje o ugođaju postavlja samo kod skladba izrazito :
  - plesnog (razni plesovi)
  - svečanog (himne, oratoriji)
  - tužnog (tužbalice)
  - nježnog ugođaja (uspavanke)

Izvanglazbeni elementi pri slušanju glazbe

- slušanje glazbe u nastavi glazbe mora biti aktivno
- učenike treba usmjeravati na uočavanje glazbenih sastavnica
- pogrešno je navoditi učenike da pri slušanju glazbe zamišljaju bilo što što nije povezano s glazbom
- takvo je slušanje glazbe neestetsko i kao takvo nepotrebno na nastavi glazbe
- s obzirom na to da moramo težiti razvijanju glazbenog ukusa učenika, glazbenom se djelu mora pristupati kao estetskom objektu

Slušanje glazbe i znanje o glazbi

- je li pravo znanje o nekom skladatelju poznavanje njegove biografije ili je to poznavanje njegove glazbe?
- nema sumnje da je pravo znanje o skladatelju poznavanje njegove glazbe i upravo takvom znanju treba težiti u nastavi
- od činjeničnog znanja o skladatelju učenici trebaju zapamtiti osnovne podatke, a to su:
  - ime i prezime
  - stoljeće/povijesno razdoblje
  - podrijetlo
  - najvažnija djela

Slušanje popularne glazbe

- treba li slušati popularnu glazbu u školi?
- mišljenja su o tome podijeljena
- popularnu glazbu treba slušati stoga što i u tom žanru ima kvalitetne glazbe
- učenici su svakodnevno okruženi popularnom glazbom i to najčešće popularnom glazbom upitne kvalitete
- stoga na nastavi glazbe treba ponekad slušati i dobru popularnu glazbu kako bih učenici naučili razlikovati kvalitetnu glazbu od one koja to nije

Zaključak

- učenici glazbenih škola imaju u većini slučajeva izgrađeniji glazbeni ukus nego učenici koji ne pohađaju glazbenu školu
- pretpostavljamo da je to stečeno sviranjem i slušanjem klasične glazbe
- u osnovnoj školi učenici ne mogu svirati umjetničku glazbu, ali je mogu slušati
- slušanjem kvalitetne glazbe razvijamo glazbeni ukus
- umjetnička se glazba može zavoljeti intenzivnijim slušanjem i upoznavanjem
- stoga je na učiteljima glazbene kulture da odabirom kvalitetnih skladbi i dobro osmišljenim metodičkim postupcima dopru do učenika

LITERATURA

- Campbell, Patricia Shehan (2005). Deep Listening to the Musical World. Music Educators Journal. 92/1. 30-36. Retrieved from MasterFILE Premier database. Preuzeto sa:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=f5h&AN=19029771&lang=hr&site=ehost-live>.
- McAnally, Elizabeth Ann (2007). Meaningful Listening for Middle and High School Students. Teaching Music. 15/1. 22. Retrieved from MasterFILE Premier database. Preuzeto sa:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=f5h&AN=26026918&lang=hr&site=ehost-live>.
- Previšić, Vlatko (1998). [Doprinosi "alternativnih škola" kvaliteti odgoja i obrazovanja](#). Rijeka: Kvaliteta u odgoju i obrazovanju. Rosić, V. (ur.). Pedagoški fakultet u Rijeci. 148-154.
- Rojko, Pavel (2007). Umjetnost u odgoju i obrazovanju: cammon sense ili zabluda?. Tonovi. 50. 51-59.
- Rojko, Pavel (2005). Metodika glazbene nastave - praksa II. dio. Zagreb: Jakša Zlatar.
- Rojko, Pavel (1996). Metodika nastave glazbe: teorijsko - tematski aspekti. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Pedagoški fakultet.

- Sims, Wendy L. (1990). Sound Approaches to Elementary Music Listening. Music Educators Journal. 77/4. 38-42. Retrieved from ERIC database. Preuzeto sa: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ427827&lang=hr&site=ehost-live>.
- Šiljković, Željka, Rajić, Višnja/Bertić, Daniela (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Odgojne znanosti. Vol. 9 No. 2 (14), 113-145.
- Šulentić Begić, Jasna (2009). Primjena otvorenog modela nastave glazbe u osnovnoj školi. Magistarski rad. Muzička akademija u Zagrebu/Filozofski fakultet u Zagrebu. Zagreb. 253 str.
- Šulentić Begić, Jasna (2009). Pjevanje kao izabrana aktivnost otvorenog modela nastave glazbe. Vrandečić, Tomislav/Didović, Ana (ur.) Zadar: Zbornik radova s Drugog specijaliziranog umjetničko - znanstvenog skupa: Glas i glazbeni instrument u procesu edukacije učenika i studenata (GGIPEUS) 2008. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. 153-164.
- Vukasović, Ante (1995). Pedagogija. Zagreb: Alfa.
- Woody, Robert (2004). Reality-Based Music Listening in the Classroom: Considering Students' Natural Responses to Music. General Music Today. 17/2. 32-39. Retrieved from MasterFILE Premier database. Preuzeto sa: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=f5h&AN=13641903&lang=hr&site=ehost-live>.